

DENEY RAPORU

DENEY ADI Polarografik Tayin (9 No'lu deney)

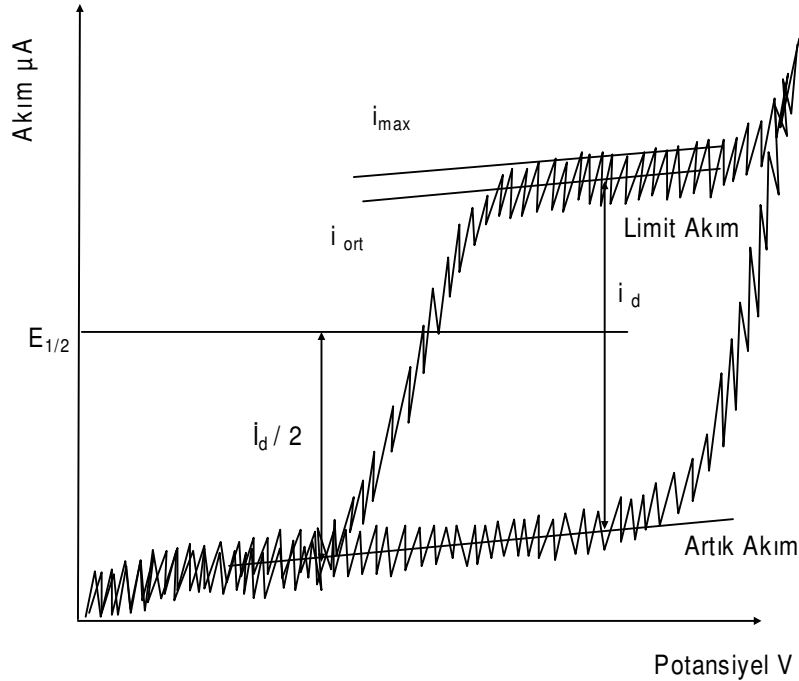
DENEY TARİHİ 19 Mart 2003 Çarşamba

AMAÇ Polarografik yöntemin incelenmesi ve verilen bir örnek içindeki Pb^{2+} miktarının bulunması

TEORİK BİLGİ Polarografi

Polarografik analiz metodu, iki elektrottan birinin (referans elektrodu) potansiyelini sabit tutup, elektroliz voltajını değiştirerek diğer elektrodun(indikatör elektrodu) polarizasyon eğrisini çizmek esasına dayanır.

Akım şiddeti-Potansiyel eğrisinde diffüzyon pologramının yüksekliğinden iyon konsantrasyonu, yarı dalga potansiyelinden de iyonun türü belirlenebilir.

Polarografik Analiz Hesaplamaları

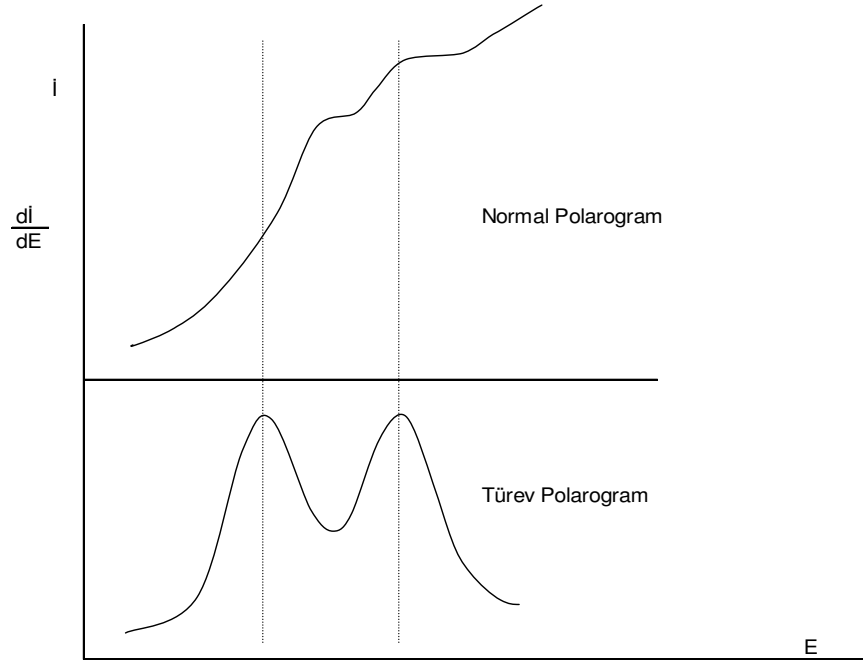
Polarografik analizlerde akım şiddeti-potansiyel eğrisi çizilir. Yarı dalga potansiyelleri belirlenir. Her reaksiyona karşılık gelen yarı dalga potansiyelleri standart olduğundan denemenin verdiği değer hangi reaksiyona ait olduğu bilinebilir.

İlkoviç eşitliği ile deneysel olarak belirlenen diffüzyon akımından iyon konsantrasyonu bulunabilir. Belli konsantrasyondaki standart çözeltisi ile deneme yapılır. I_d limit akımı pologramdan bulunur. Aynı şartlarda konsantrasyonu bilinmeyen X çözeltisiyle pologram çizilir. Limit akım belirlenerek konsantrasyon bulunur.

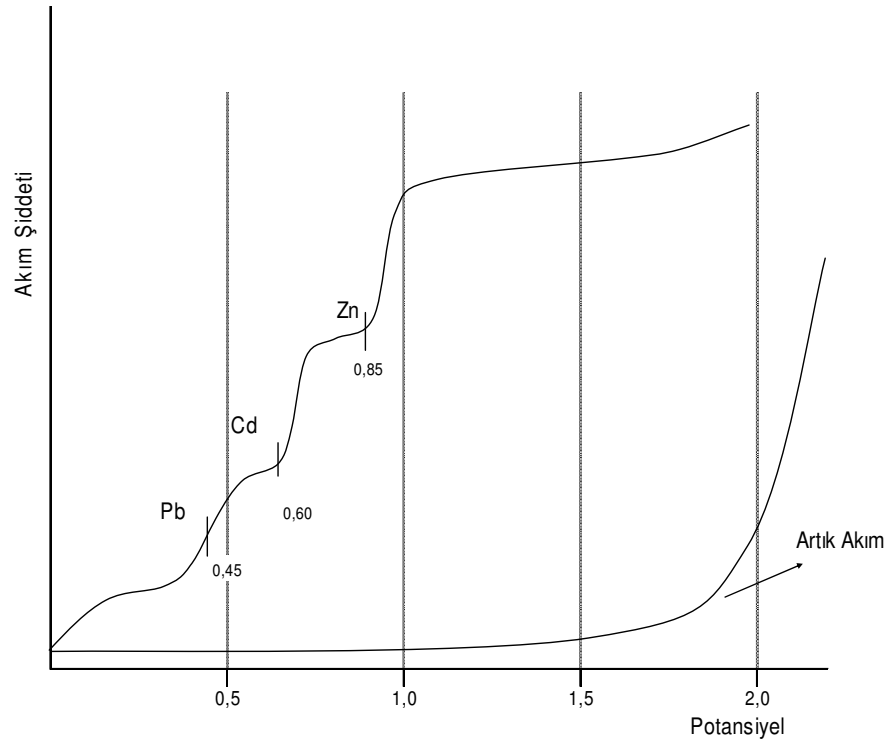
$$I = K \cdot c_{Ox} \quad X = c \cdot (I'_d / I_d)$$

Veya önce X çözeltisiyle pologram çizdirilir, sonra çözeltiye analizi yapılan örnekten belli miktar (c_0) ilave edilip aynı şartlarda tekrar pologram çizdirilir. Bunlara karşılık gelen diffüzyon akımları I_d ve I'_d $I_d = K \cdot c_0 \cdot c_{Ox}$ dan hesaplanır.

$$(I_d / I'_d) = x / x + c_0$$

Yarı Dalga Potansiyelinin Polarogramda Gösterilmesi

Polarografik Yöntemle İyonların Ayrılması

Polarografi ve Atomik Absorbsiyon Spektrometresi AAS Karşılaştırması

Polarografi	Atomik Absorbsiyon Spektrometresi AAS
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Okunan polarogram akım ve potansiyelin göstergesidir. ✓ Dalga yüksekliği konsantrasyona bağlıdır ✓ Yarıdalga potansiyeli; $E_{1/2}$ örneğin yapısına ve ortama bağlıdır. ✓ $i - E$ eğrileri kullanılan elektrot yöntemine bağlıdır 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Okunan pikler absorpsiyon veya yayılım dalgalarının haritasıdır. ✓ Pik yüksekliği (absorpsiyon) konsantrasyona bağlıdır. Maximum dalga boyu; λ_{max}; ✓ örneğin yapısına ve ortama bağlıdır. A - λ eğrileri enerji düzeyleri ✓ arasındaki elektron geçişine bağlıdır.

$i_d = 708n.D^{1/2}.m^{2/3}.t^{1/6}.c$ İlkoviç Eşitliğinin Çıkarılması

Kütle taşınımı yalnız lineer diffüzyonla oluyorsa

$$i = nFAD \left(\frac{\partial c}{\partial x} \right)_{x=0} \quad \text{eşitliği geçerlidir.}$$

$$\frac{\partial c}{\partial x} = D \frac{\partial^2 c}{\partial x^2} \quad \nabla \text{ Laplasien dönüşümü yapılırsa;}$$

$$\frac{\partial c}{\partial t} = D \frac{\partial^2 c}{\partial r^2} + D \frac{2\partial c}{r\partial r} - v_k \frac{\partial c}{\partial r} \quad \text{eşitliği elde edilir.}$$

Bu eşitlik taşınımın yalnız lineer diffüzyonla olduğu damlayan civa elektrodunun kullanıldığı durumlar için geçerlidir.

$$\nabla^2 \phi = \frac{1}{u^2} \frac{\partial^2 \phi}{\partial t^2} \quad \text{Laplasien dönüşümü havadaki ses dalgalarının ve boşluktaki ışık dalgalarının (elektromagnetik dalga) differansiyel denklemdir. Dalgaların u yayılma hızı (faz hızı) ortamın özelliğine bağlıdır.}$$

Yukarıdaki differansiyel eşitliğin çözümünden;

$$D \left(\frac{\partial c}{\partial x} \right)_{x=0} = (c - c_0) \sqrt{\frac{D}{\pi t}} \times \sqrt{\frac{7}{3}} \quad \text{eşitliği bulunur.}$$

Buradaki $\sqrt{7/3}$ çarpanı; bir elektroda birim zamanda taşınan derişimin lineer diffüzyonla taşınan derişimden $\sqrt{7/3}$ çarpanı kadar fazla olduğunu ifade eder.

$$i = nFAD \left(\frac{\partial c}{\partial x} \right)_{x=0} \quad \text{eşitliği} \quad i = nFA(c - c_0) \sqrt{\frac{7D}{3\pi t}} \quad \text{halini alır.}$$

A değerini düzenlersek;

Birim zamanda akan civa kütlesi akış hızıdır (mg/s). Akış hızını "m" ile gösterirsek $m.t = mg/s \cdot s = mg$ ise $m.t$ çarpımı bir damlanın ağırlığını verir. Civa damlaları küresel sayılırsa hacmi aşağıdaki gibi olur.

$$V = \frac{4}{3} \pi r^3 = \frac{m.t}{d} = \frac{\text{ağırlık}}{\text{yoğunluk}} \quad \text{Bu eşitlikten " r " değerini çekersek;}$$

$$r = \left[\frac{3}{4\pi} \frac{mt}{d} \right]^{1/3} \quad \text{olur.}$$

Civanın damlasının alanı $A = 4\pi r$ ise yukarıda bulduğumuz r eşitliğini burada yerine koyalım.

$$A = 4\pi \left[\frac{3}{4\pi} \frac{mt}{d} \right]^{2/3} \quad d_{\text{civa}} = 25 \text{ }^\circ\text{C 'de } 13,534 \text{ gr/cm}^3 \text{ ise;}$$

$A = 0,85 m^{2/3} \cdot t^{2/3}$ olarak bulunur. Bulunan bu A değerini $i = nFA(c - c_0) \sqrt{\frac{7D}{3\pi t}}$ eşitliğinde yerine yazalım.

$$i = nF(0,85 \cdot m^{2/3} \cdot t^{2/3})(c - c_0) \sqrt{\frac{7D}{3\pi t}} \quad \text{D ve t değerlerini kök dışına çıkaralım.}$$

$$i = nF(0,85 \cdot m^{2/3} \cdot t^{2/3} D^{1/2} \cdot t^{1/2})(c - c_0) \sqrt{\frac{7}{3\pi}} \quad \text{eşitliği düzenlersek;}$$

$$i = 708n \cdot D^{1/2} \cdot m^{2/3} \cdot t^{1/6} \cdot (c - c_0)$$

Elektrot yüzeyindeki derişim $c^0 = 0$ olunca oluşan akım "sınır akım" olduğu için denklem aşağıdaki şekli alır.

$$i_d = 708n \cdot D^{1/2} \cdot m^{2/3} \cdot t^{1/6} \cdot c \quad \text{Bu eşitliğe "İlkoviç Eşitliği" denir.}$$

- n elektron sayısı
- c elektroaktif türün derişimi
- D diffüzyon katsayısı
- t civa damlama süresi
- m civanın akış hızı

DENEYİN YAPILIŞI

Pb^{2+} analizi için önce artık akım pologramı alınır. 0,1 M Pb^{2+} ile standarda ait pologram alındıktan sonra örnek içine bir miktar Pb^{2+} ilave edilir.

Elde edilen ologramdan standart için I_d ve örnek+ standart için I_d limit akımları bulunur.

Standardın derişimi bilindiğine göre, derişimler limit akımlarla orantılı olacağından örneğimizin derişimi aşağıdaki gibi bulunur.

Standarda ait pologramda I_d için 11 cm pologram yüksekliği
 Örnek+ standart I_d için 19,75 cm pologram yüksekliği elde edilmiştir.
 Pologramda 25 cm = 10 μ A olduğu için akımlar aşağıdaki gibi bulunur.

$$\begin{array}{cc} 25 \text{ cm} & 10\mu\text{A ise} \\ \hline 11 \text{ cm} & X \mu\text{A} \\ X = 4,4 \mu\text{A} & \end{array} \qquad \begin{array}{cc} 25 \text{ cm} & 10\mu\text{A ise} \\ \hline 19,75 \text{ cm} & X \mu\text{A} \\ X = 7,9 \mu\text{A} & \end{array}$$

$$\frac{I_d}{I_d} = \frac{c}{x+c_0} \text{ eşitliğine göre } \frac{4,4}{7,9} = \frac{0,1}{0,1+c_0}$$

$$\begin{aligned} 4,4 \cdot c_0 + 4,4 \cdot 0,1 &= 7,9 \cdot 0,1 \\ 4,4 \cdot c_0 + 0,44 &= 0,79 \\ 4,4 \cdot c_0 &= 0,35 \\ c_0 &= 0,079 = 0,08 \text{ M olarak bulunur.} \end{aligned}$$

$$\begin{array}{cc} 1000 \text{ ml de} & 0,08 \text{ mol Pb}^{2+} \text{ varsa} \\ \hline 25 \text{ ml de} & X \text{ mol} \\ X = 0,002 \text{ mol Pb}^{2+} \text{ olur.} & \end{array} \qquad \begin{array}{cc} 1 \text{ mol Pb}^{2+} & 207,2 \text{ g} \\ \hline 0,002 \text{ mol} & X \text{ gr} \\ X = 0,4 \text{ g bulunur.} & \end{array}$$

Pb²⁺ miktarı 0,4 g olarak bulunmuştur.

SORU

0,8 gr'lık Pb²⁺ içeriği yüksek bir örnek 100 ml 1,5 M HNO₃ de çözülerek 1 ml'si 0,1 M 25 ml HClO₄ içeren destek elektrot ortamına ilave edilerek pologram alınıyor. Artık akım çıkarıldıktan sonra (-1 voltta) 39,5 mm I_d limit akım yüksekliği bulunuyor. Kalibrasyon için değerler aşağıdaki gibi ise verilen örnekteki Pb₃(PbO₄)₂ ve Pb²⁺ miktarını bulunuz. (1 mm 0,0055 μ A)

Pb ²⁺ x 10 ⁻³	0,0	0,2	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5
I_d (mA)	4,5	11,0	21,0	34,5	54,0	70,5	86,5

SORUNUN ÇÖZÜMÜ

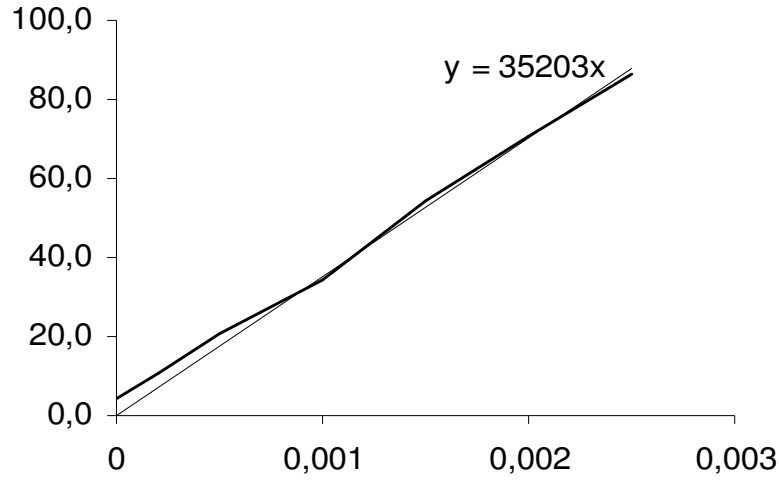
$$1 \text{ mm} \qquad 0,0055 \mu\text{A ise}$$

$$\begin{array}{cc} 39,5 \text{ mm} & X \\ \hline X = 0,21 \mu\text{A} = 210 \text{ mA} & \end{array}$$

Kalibrasyondaki değerlerden biri ile kıyaslarsak;

$$21 \text{ mA} \qquad 0,5 \cdot 10^{-3} \text{ M ise} \qquad 1000 \text{ ml'de} \qquad 0,005 \text{ mol}$$

$$\begin{array}{cc} 210 \text{ mA} & X \text{ M} \\ \hline X = 0,005 \text{ M} & \end{array} \qquad \begin{array}{cc} 100 \text{ ml'de} & X \\ \hline X = 0,0005 \text{ mol örnek} & \end{array}$$

Verilerin kalibrasyon grafiđini çizersek eđimi 35203 olarak buluruz. $y = mx$ ise $x = y/m$ olur. $x = 210/35203 = 0,005$ M aynı sonucu elde ederiz.

$Pb_3(PbO_4)_2 = 813,6$ gr/mol ise 0,0005 molü 0,4 gr olarak bulunur.
0,8 gr örnek içinde 0,4 gr $Pb_3(PbO_4)_2$ varsa, örneğin %50'si $Pb_3(PbO_4)_2$ dir.

M. H. K.
A. K.

EK: Pb^{2+} analizine ait pologram